

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Cursus Theologicus

Gormaz, Juan Bautista

Augustae Vindelicorum, 1707

Disputatio 18. De actu Externo Fidei.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81950](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81950)

Disputatio XVIII.
DISPUTATIO XVIII.
DE ACU EXTERNO FIDEI.

847. **C**ertum est apud Catholicos, dari præceptum obligans ad actum fidei elicendum, non modò internum, sed etiam externum; de actu interno diximus Tractatu de gratia iustificante à num. 59. ubi declaravimus quædam esse credenda necessitate medij; alia verò necessitate præcepti, de quibus latè videri potest Maurus tom. 2. q. 142. per tres integras quæstiones & Alexand. 8. cit. num. 6. de Spe, ubi damnat sententiam oppositam, quæ docebat præceptum fidei non obligare directè & per se; at modo non agimus de actu fidei interno, sed de externo, nempe de fidei confessione circa quam datur verum præceptum; tenemur enim nos aliquando fidem nostram non solum internè concipere, sed etiam extrinsecè confiteri; clarè colligitur ex illo Christi Matth. 10. *omnis ergo qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego coram Patre meo, qui in celis est;* ex magnitudine enim pœnæ scilicet ejectionis à Regno Cælorum & à facie Patris manifestè colligitur præceptum obligans sub gravi ad externam fidei confessionem; utrumque actum comprehendit Apost. ad Romanos 10. *corde enim creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad fidem.* Quare hanc veritatem tradunt Concilia quàm plurima, nimirum Concilium Apostolorum Can. 61. Nicænum Can. 11. 12. Ancyranum ferè per totum, cap. Elebertinum can. 1. & 2. unde quando Marcellinus Papa peccavit, externè fidem negando pœnitentiâ ductus coëgit Conciliū, & pœnæ se subicere voluit, quamvis Concilium ipsi iudicium reliquerit, eò quòd *prima Sædes à nemine iudicatur*, ut refert Nicolaus Papa cap. *nunc autem diff. 21.* & videri potest in 1. tom. Conciliorum; quæ veritas optimè confirmatur ex facto Machabæorum, qui mortem sustinuerunt, ne fidem suam negarent; quòd si id fuit necessarium in lege veteri, profectò multò magis est in nova, id circo negare fidem externam non est malum, quia prohibitū, sed potius est prohibitum, quia malum. Cæternū quia modus negandi fidem multiplex esse potest, nimirum vel positivus, vel privativus, vel verbis, rebus, aut factis; ex inde quærimus in præsentī obligationem confitendi fidem per hæc omnia media.

SECTIO I.

*Exponitur obligatio confitendi fidem
externè.*

848. **S**uppono 1. Fidei præceptum quatenus positivum, non obligare semper, & pro semper, bene verò aliquando, ut constat ex num. 7. & quatenus negativum obligat semper, & pro

semper, non minùs quam omnia alia præcepta negativa; nunquam enim licet fidem nostram negare, quo tendunt Verba Christi citata num. superiori; cæternū quia negare fidem dupliciter fieri potest, nimirum elicendò actum externum oppositum fidei Confessioni, ut si quis diceret, se non esse Christianum, vel esse Lutheranum, vel profiteri aliquam Religionem oppositam & impossibilem cum professione fidei Catholicæ, quæ dici solet negatio positiva; vel non elicendò actum externum fidei confessionis, quando tenetur, ideòque præsumitur fidem externam negare, quæ dicitur negatio privativa, seu contraria, & propriè dicitur erubescencia; qui enim ita se gerit, Christi erubescit, quod magnum peccatum est contra fidem ex illo Lucæ 9. *qui me erubescit, & meos sermones, hunc Filius hominis erubescit, cum venerit in maiestate sua, & Patris & Angelorum,* quomodocumque fiat, semper est magnum peccatum contra fidem.

Suppono 2. Hanc externam fidei negationem fieri posse verbis, rebus, aut factis; tunc fit verbis, quando quis verbis proficitur, se non esse Christianum. Fit rebus, quando aliquis signo ab actione hominis distincto manifestat se alterius Religionis esse, ut si absque causa vestes indueret proprias eorum, qui profitentur, Religionem oppositam fidei; fit factis, quando elicit actiones, quibus proficitur externè Religionem diversam ab illa, quam Catholici profitentur, ut si quis Mahometihi imaginem adoraret, thus Idolo offerret &c.

Suppono 3. Inter verba, res, & facta magnum esse discrimen; nam verba nullum aliud munus habent, dum seriò, & absque joco proferuntur ab homine, nisi significare id, ad quod instituta sunt ab hominibus; unde nunquam licet eo modo proferre talia verba, quibus aliquis neget professionem fidei Catholicæ quamquam enim si quis in repræsentatione induat personam v. g. Hebrææ, aut alterius iudæi furtivus hominis, cum apud homines clarum sit, id per jocum, & non seriò fieri; verba, quæ ipse proferit, nequaquam significant negationem fidei Catholicæ, sed tantum ita homines oppositæ Religionis facere. Res autem, & facta non ita se habent, nam ex prima sua institutione non habent unice significare Religionem Catholicæ oppositam, sed alia plura munera præstare possunt. Sic aliquis mittere potest thus in thuribulum & ignem ut remedium aliquod ad salutem ordinatum; proindeque ut significet cultum idolo factum, non quidem à pura actione, sed ab illa ut vestita talibus circumstantiis, desumendum est; pariter vestes ex se primario sunt ordinatæ ad regendam corporis, quòd autem istæ assumantur ad profitem-

dam hanc vel illam Religionem ex consuetudine vel lege desumptum est, non ex natura vestitis, quæ alium usum habet distinctum ab institutione illius legis & consuetudinis; quod vocibus nequaquam convenit; cum ex natura sua aliud munus non habeant, nisi id, quod ad significandum institutæ sunt ab hominibus.

851. Hæc autem est ratio, quare voces si aliquando instituerentur ab hominibus ad significandum non quidem professionem Religionis oppositæ, sed inimicum nationis, assumendõ eas voces non committeret homo peccatum contra externam professionem fidei; sic apud plures Indos nomen Christiani non erat nomen Religionis, sed insignis malefactoris; idemque erat in bello interrogare, an esset Christianus, an interrogare, an esset inimicus nationis, vel insignis malefactoris; quo in casu, qui negaret suo eo sensu, se esse Christianum, non ex inde fidem negaret, ut bene docet Thomas Sanchez lib. 2. in Decal. à num. 8. ubi citat Banez, Aragon. Emanuele, & Petrum Ledesnam; id ipsum tradit Azor lib. 8. institut. Moralium cap. 27. & Exa. Doct. disp. 14. de fide Sec. 1. num. 10. atque exinde apparet, ex quo capite deducenda sit resolutio totius hujus difficultatis, quando nempe censetur homo externè negare fidem suam verbis, rebus, aut factis; tunc enim illam negabit, quando hæc signa assumit, quando hic & nunc talem habent significationem, ut per illam manifestetur, eum hominem profiteri Religionem Catholicæ oppositam; atque ex inde etiam pater, cur in bello absque ullo peccato sæpe Christiani assumant vexilla Turcarum, quin exinde negent Religionem Catholicam; illa namque stratagemmata (est jure gentium notum) fieri ab hostibus ad se occultandos, non verò ad negandam suam fidem; unde sicut se occultare sæpe licitum est, etiam uti illis stratagemmatibus licet, quod cum non habeant voces, quandoquidem institutæ non sunt, ut aliquis se occultet, sed ut mentem suam manifestet, ut à num. 236. exinde non licet assumere voces, quibus aliquis dicat se non esse Christianum, licet assumere liceat vexilla Turcarum: His positis

852. Affero 1. Nunquam licet fidem Catholicam negare, nec verbis, nec rebus, nec factis: Probatur Conclus. & facile ex dictis; nam præceptum fidei obligat ad fidem externè profitemdam, ut à num. 846. ideoque hoc præceptum quatenus negativum est, obligat ad nunquam negandam fidem: ergo negatio, siue fiat verbis &c. semper illicita est, cumque sit in materia gravissima, est gravissimè peccaminosa; ideoque prohibetur tam seriò à Scrip. Concil. cit. n. 846. Confirmatur & explicatur hæc ratio: mendacium in materia gravissima est mortale peccatum gravissimum; atqui fidem negare siue verbis &c. est mendacium in materia gravissima; ergo. probat. min. ex D. Thoma 2.2. quæst. 3. art. 1. ubi hæc: habet ad virtutem veritatis pertinet, ut quis talem se exhibeat per signa exteriora. P. Gorman Theolog. Tom. 1.

teriora, qualis est; signa autem exteriora non solum sunt verba, sed etiam facta; sicut ergo veritati opponitur, quid aliquis per verba exteriora aliud significet, quam habet apud se, quod ad mendacium pertinet; ita etiam opponitur veritati, quid aliquis per aliqua signa factorum, vel rerum aliquid significet contrarium ejus, quod in eo est, quod propriè simulatio dicitur. Unde simulatio propriè est mendacium quoddam in exteriorum signis factorum consistens; non refert autem, utrum aliquis mentiatur verbo, vel quocumque alio facto, ut diximus supra. Unde cum omne mendacium sit peccatum, ut supra dictum est, consequens est etiam, quod omnis simulatio est peccatum: ergo &c.

Probatur 2. Non solum verba, verum etiam res, & facta in aliquibus circumstantiis talia sunt, ut per illa adimpleamus præceptum externæ confessionis fidei; eò quod in illis circumstantiis tunc non aliud primariò significant, nisi externam fidei confessionem. Unde res, & facta opposita sub eisdem circumstantiis reverà essent negatio fidei; atqui vera negatio fidei simpliciter est illicita & graviter peccaminosa: ergo. Confirm. qui rebus, verbis & factis negat exterius fidem, quam interius profitetur, propriè, & formaliter simularet Sanctam fidei professionem; atqui talis simulatio est gravissimum peccatum; ergo. major, & conf. tenent; min. constat ex naturæ lumine, & ex Script. 2. Machab. 6. ubi Eleazar noluit comedere carnes sibi aliquin permissas in circumstantiis, in quibus simularetur comestio carnis suillæ sibi prohibita, quia illa circumstantiæ reddebant talem comestionem illicitam, & ostendebant externam negationem suæ fidei, adeoque cognoscebat semper talem comestionem merituram pœnam: en ejus verba: & si in presenti tempore supplicis hominum eripiar, sed manum Omnipotentis, nec vivus, nec defunctus effugiam. Unde Hieron. Simulata Sanctitas, duplex est iniquitas & Chrysost. Ser. 7. Simulator virtutis virtutem obtruncat mucrone virtutum: ergo &c.

Quapropter externa negatio fidei, quæ habetur internè, nunquam fieri potest licitè, licet fieri possit licita assumptio rerum, & factorum in circumstantiis, in quibus aliam significationem habeant valde diversam à significatione fidei, quamquam aliqui videntes decipiantur absque intentione, quam alter habet ad decipiendum, tunc enim & res, & facta provenire possunt à duplici causa; alterà licitâ, ex qua hic & nunc operans habet jus ad negandum; alterà illicitâ, ex qua hic & nunc operans non habet jus ad negandum; cumque agens hic & nunc possit agere ex causa, ex qua jus habet ad agendum, actiones, & facta, quæ ex justa causa procederent, non significarent hic & nunc effectum, qui procederet à causa justa, ut ex ipsis terminis patet. Quamobrè si aliquis videns res illas & facta, judicaret tunc procedere

A a a a

à causa

à causa injusta, ipse se deciperet, quin alter, qui iuste operatur, illum deciperet, quod idem contingit in verbis; quo in casu alterius deceptio non esset intenta, sed pure permixta ab operante, ut fit ab eo, qui æquivocè loquitur ex causa iusta intendens veram significationem, quando audiens decipitur, atque oppositum intelligit. Hæc autem non dicitur simulatio formalis, sed pure materialis, quæ in illis circumstantiis licita est; sic Christus coram Discipulis euntibus in Emmaus Lucæ 24. se finxit longius ire, per quod significabat vel ipsum in mente Discipulorum abentem esse ab illis, ut explicat Gregor. Hom. 23. in Evangelium dicens: *nihil simplex veritas per duplicitem fecit, sed talem ipsi exhibuit, qualis apud illos erat in mente*, vel ut alij, significat suum ad Cælum iter, & Discipuli præter Christi intentionem intelligentes viam materiale decipiebantur; etenim cum Christus Dominus jus habeat ad loquendum ex illa causa iusta, nullam tum formalem simulationem habuit, sed pure materiale & licitam.

855. Sic Interpretes à peccato excusant Josue, quando cap. 8. præcipit militibus fugam, ut commodiorem haberent occasionem debellandi hostem, quia simulavit metum pure materialiter modo dicto; nam fuga potest procedere à diversis causis, nempe à timore, vel à desiderio habendi commodiorem occasionem pugandi; hostes autem Josue, rati, fugam ex timore ortam, decepti sunt; eodem modo discurrendum est de manifestatione æquivoca per res, aut facta, ut de illa per verba; unde quando datur jus ad ita manifestandum, non est peccatum, permittere deceptionem aliorum; sic decepti sunt Judæi, quando Christus dixit Johan. 2. *Solvite Templum hoc &c.* quia judicabant eum loqui de Templo materiali; at ut inquit Evangelista, *ille autem dicebat de Templo corporis sui*; quapropter iste modus decipiendi alienus est à simulatione prohibita, quæ non fit pure materialis, sed vel formalis, vel materialis nõ pura, cum est appositæ in circumstantiis, in quibus non est iusta causa, ex qua procedat; atque exinde facilis est progressus ad alteram assertionem.

856. Assero 2. Non confiteri, sed occultare fidem rebus, verbis, vel factis, quando aliquis fidem confiteri teneretur, grave peccatum est; secus autem erit, si quis tunc habeat jus ad occultationem. Prob. 1. pars: quia operari contra jus respiciens fidem, est ad minus, fidem erubescere, quod magnum est peccatum ex num. 846. Unde Aug. in Psal. 115. ait. *non, perfecte credunt, qui, quod credunt, nolunt loqui.* & Auctor operis imperfecti hom. 25. in Mathæum, *non solum ille proditor est veritatis, qui transgrediens veritatem, palam mendacium loquitur; sed etiam, qui non liberè veritatem pronunciat, quando oportet.* Tempus autem hujus necessitatis dupliciter excogitari potest, vel per se ratione fidei, vel ratione aliarum virtutum, quæ hic & nunc obligant ad professionem fidei; ratione fidei potest considera-

ri necessitas vel ex parte Dei, si honor ejus, in quantum est fidei Auctor, periclitetur, ut si propter defectum Confessionis fidei Religio Christiana falsa existimari possit; vel Auctor ejus falsa dixisse; vel etiam ex parte hominis, si propter omissionem confessionis fidei nimis timori locum daret, & se exponeret periculo vel deficiendi à fide, vel ostendendi inconstantiam in illa; in his, & similibus casibus ipsamet fides & pia affectio obligare posset ad ejus confessionem. Ratione aliarum virtutum assignatur à D. Thoma tempus illud, in quo honor Deo debitus ab homine exigat confessionem fidei, cum desistendo ab illa subtrahit Deo debitum honorem, ad quem tenetur homo ex charitate erga Deum, vel quando id postulat utilitas proximi, quæ tanta esset, ut moralis necessitas conferretur; qualis est, si vera confessio necessaria censetur, ne alij fideles inconstantes sint, & à fide deficiant, alijque similes casus, quos exponit Aug. Serm. 181. de tempore, & libro de fide & simbolo in principio, ubi ait. *salvi esse non possumus, nisi & nos ad salutem proximorum ore profiteamur fidem.* Vid. Suar. D. disp. 14. de fide sect. 2. per totum.

Probat 2. pars. Quando aliquis jus habet ad fidem hanc, & nunc occultandam, si fidem occultet, non est neque fidem erubescere, neque fidem negare, sed uti mediò hic & nunc sibi licet ad finem alium consequendum; sic qui non potest evadere manus Judicis eum quærentis ad interneccionem, nisi occultando suum statum, revera potest statum suum occultare ex jure, quod hic & nunc habet ad vitæ suæ conservationem; idcirco videmus tales homines, quamvis laicos, induere habitum Religionis, ut ministrorum manus eflugiant, quod non est mentiri, sed occultare statum suum; vestes enim illæ Religionis non sunt ex primaria sua institutione destinatæ ad significandum Religiosum, sed ad corpus tegendum, quod revera præstare poterant antè quam Religio illa institueretur; neque munus istud amiserunt, eo quod instituta fuerit Religio; quare vestium indutio provenire potest à duplici causa, nimirum ex fine se occultandi, vel ex fine ostendendi se esse Religiosum; quando provenit ex fine se occultandi, non adest intentio mentiendi; sed adest intentio, se non detegendi, quæ duo valde diversa sunt; siquidem ille, qui in sepulchro subterraneo clauderetur, re verà se occultaret, & non mentiretur, ut S. Athanasius, pluresque alij Sancti se occultarunt; quare quando effectus potest provenire à duplici causa, una licita, alterà illicita, possum effectum ponere ex licita, quique eo modo in circumstantiis illis se gerit, non peccat, ut à num. 853. ex dictis.

Fit 1. Non licere fidem occultare ullo modo, cum nulla est causa, quæ jus asserat ad occultationem; idcirco cum in circumstantiis, in quibus non potest fides occultari sine gravi diminutione divini honoris, aut detrimento spirituali proximorum, nullum manet jus ad occultationem.

cultationem, siquidem nullus habet jus ad gravem divini honoris diminutionem vel ad grave detrimentum spirituale proximorum; exinde in illis circumstantiis nemo potest licite fidem occultare, tunc enim vel fidem negaret, & esset infideli deterior, vel saltem erubescere. Atque exinde colliges principium universale ad informandam in re presenti doctrinam moralem; aliqui enim Doctores censent fidelem interrogatum de fide sua, non posse illam occultare, si interrogetur ab auctoritate, & potestate publica, bene verò si à privato. Alij distinguunt inter tyrannum ipsum publicè vel privatim interrogantem, alijs iterum distinguunt si persona privata sit vulgaris vel gravis, & magnæ auctoritatis.

859. Cæterum omnes istæ distinctiones non sunt ad rem ut bene Exim. Doct. notavit disp. 14. sect. 3. n. 6. quia sæpe sapius contingere potest, ut non possit occultari fides, interrogante persona vili, privata, & sine ulla auctoritate, quia magna superveniret diminutio divini honoris, aut proximi detrimentum spirituale; quo in casu illicita esset fidei occultatio; ergo per illas distinctiones nequaquam assignari potest regula universalis, bene verò per principium à nobis declaratum; quod autem omnes Auctores conveniant in eo, quod certò teneatur fidelis respondere de sua fide, quando tyrannus publica auctoritate interrogat, inde est, quia si tunc non profiteretur fidem, daretur magna diminutio divini honoris &c. atque adeo hæc obligatio reducitur ad principium nostrum; scilicet eam oriri propter honorem Deo aut Religioni Christianæ debitum; quamobrem sicut in alijs rebus moralibus, quid hic & nunc faciendum sit, solum potest designari ex circumstantiis juxta prudentum judicium attentis principiis ad casum illum pertinentibus, ita in re nostra non potest aliter resolvi, nisi attentis circumstantiis ex judicio prudentum juxta principium à nobis declaratum.

860. Fit 2. Tempore persecutionis licere fideli fugere, ne interrogetur, & fidem confiteri compellatur, quotiescunque fuga illa fieri possit absque detrimento honoris debiti Deo & Christianæ Religioni, quod satis expressè docuit Christus Matth. 10. *cum autem persequerentur vos in civitate ista, fugite in aliam*, quod & Apostolos ita fecisse legimus, præcipuè Paulum 2. Cor. 11. ubi de se ait, *per fenestram in porta demissus sum per murum, & sic effugi manum ejus*; quod etiam fecerunt multalij Martyres, & Confessores, præsertim Athanasius, ut habetur in Apol. de sua fuga, quod etiam approbat Cyprian. lib. de lapsis ajens: *secundus ad Gloriam gradus est cauta secessione subtrahit Dominum reservari: qui interim cedit, non fidem negat, sed tempus expectat, nam forte qui non secedit, negaturus remansit*; sic juxta Athanasium homo ignorat tempus mortis suæ à Deo destinatum, ideoque quando altera ratio obligationis expectare non cogit, optime facit fugere. *R. P. Gormaz Theolog. Tom. I.*

giendò mortem, donec Deo permittente in eas angustias deveniat, ut eam licitè evitare non possit.

Unde si quis non interrogetur de sua fide in particulari, sed in generali v. g. si quis est fidelis, se prodatur, cum adsint multi fideles occulti, nemo propriè interrogatur, & ideo regulariter loquendò nullus tunc tenetur se prodere, sed potius potest fugere, ne in particulari interrogetur; idem dicendum est, si quis interrogatur non ad odium fidei, sed in odium personæ, quamobrem omnes istæ circumstantiæ considerandæ sunt ad licitam actionem inferendam; addit Exim. Doct. aliquando, fieri posse ut talis fuga sit præcepta, nimirum quando persona est publica, & ad aliorum utilitatem moraliter necessaria, quod etiam docent Aug. Gregor. & alij; quamquam etiam aliquando possit esse licitum non fugere, sed perseveranter etiam expectare cum periculo mortis, cum illud non sit se occidere, sed potius non custodire viram, quod sæpe licet propter rationabilem & honestam causam, unde Cajet. in Matth. 10. *fugite in aliam civitatem: dixit, licentia est, non præceptum, & apposit hoc, ne illicitè existimaretur fugere.*

Fit 3. Quando non obligat fidei confessio, posse occultari fidem exercendò aliquas actiones, quas exercere solent infideles, non verò posse occultare exercendo omnium infidelium actiones; idemque suò modò dicendum de rebus; ratio est, quia aliquæ sunt actiones, quæ vel ex natura sua, vel institutione, & usu solum sunt destinatæ ad significandum cultum Religiosum, ut apud nos thurificatio &c. aliæ verò sunt quidem specialiter destinatæ ad significandum Religionis cultum, sed ex primæva sua institutione sunt destinatæ ad corporalem tantum utilitatem, quantumvis ita propriæ sint alicujus nationis infidelis, ut homines illius nationis illos sibi usurpaverint quin potius aliquando ex lege destinatæ sunt ad discernendum fidelem ab infideli non quidem ut sit confessio infidelitatis, sed ut fideles commercium non habeant cum illis, vel ut possint fugere illos, qui tales vestes induunt. Sic Romæ pileus flavus destinatus est pro Judæis, & inter Turcas fascia sive toballia alba in capite, quam Turbanem vocant, vel inter aliquos Sacracenos vestis habens depictam lunam, aut effigiem Mahomeris, vel idoli inter gentiles. Si enim vestis illa aut signa destinata essent, ut Judæi Mahomerani, vel Gentiles perstiterentur suam Religionem, illicitum esset ferre vestem, cum illicita sit lex, ut Judæi suam Religionem profiteantur. Unde non tendit lex ad extorquendam professionem Judaismi, sed ad admovendum Catholicos, ut possint fugere commercium cum illis, qui alioquin profitentur Judaismum.

Quamquam autem fidelis ex gravi causa quoque possit assumere sibi vestes quas aliæ infideles nationes induunt v. g. ad evitandum periculum vitæ, siquidem lex humana cum tanto periculo non obligat, ac proinde in circumstantiis

stantiis illius periculi non habent significati-
onem infidelitatis; at verò sine urgenti causa
cùm significationem suam iustam ex lege reti-
neant, non licet illis uti, neque licet uti illis acti-
onibus, quæ ex primæva sua institutione desti-
natæ sunt ad cultum significandum, ut in illis
circumstantiis non possint à significatione sua
separari; sic nunquam licet pectus tundere, ge-
nuflectere, thus offerre Idolo, cùm istæ actiones
ex primæva sua institutione destinatæ sint ad
cultum significandum. Unde illæ actiones non
sunt fidei occultatio, sed formalis aut virtualis
idololatria, aut hæresis professio, atque penes
hoc vestes & actiones illæ assimilantur verbis,
quæ ex sua prima institutione destinatae sunt ad
significandum vel primariò res & conceptus,
vel immediatè conceptus, & mediatè res: un-
de sicut nunquam licet neque ad evitandam
mortem ore profiteri, me non esse Christianum,
ita neque licet uti illis rebus & actionibus;
quod non ita accidit, quando res, & actiones
primariò & per se ad alium finem sunt insti-
tutæ.

864. Quapropter si Princeps infidelis juberet ob
aliquem finem pollicem, ut omnes hæretico-
rum templa adiirent, & concionem audirent, li-
citur esset Catholicis seclusò scandalò & peri-
culò perversionis obedire illi ad evitandas gra-
ves pænas; nam id non esset professio Sæctæ hæ-
reticæ, sed actio per se indifferens, quæ ante
Principis mandatum fieri poterat ad notandos
hæreticorum errores: unde cùm modò solum
præcipiatur aditus in Ecclesiam, non mutatur
illa actio ex indifferenti in pravam; secus esset
si Princeps id juberet ob symbolum Religionis,
& ut discernerentur illi, qui profitentur sectam
hæreticam, à profitentibus Religionem Catho-
licam; tunc enim eò ire perinde esset, ac hære-
sim profiteri externa saltem professione, quod
est omnino illicitum, quamquam aliquis profe-
staretur, se non adire ad profitendam sectam hæ-
reticorum, sed tantùm ad obediendum Principi;
cùm enim obedientia illa inseparabilis esset
ab externa hæresis professione, omnino esset il-
licita; atque ita dicitur decisum fuisse à Paulo
V. consulto de hoc occasione cujusdam edicti
Regis Angliæ, quod certè ex ratione adducta
evidens apparet; aliter simili protestatione fa-
cta potuisset Eleazar carnes porcinas edere.

865. Fit 4. Catholicos Angliæ minimè peccare
vescendò carnibus diebus vetitis, & in quadra-
gesima ad se occultandùm, licet ad protestati-
onem libertatis Evangelicæ talis usus fuerit
permisus, & introductus in Angliam; ratio est,
quia permissio illa non tollit primum il-
lorum ciborum usum ad hominis sustentati-
onem deservientem, ac proinde ex permissione
illa talis usus non redditur malus, sed tantùm
est malus ex jure positivo, & Ecclesiastico; sed
jus positivum & Ecclesiasticum secundum om-
nes non obligat in tam gravi periculo; ergo
tunc Catholici vesci possunt carnibus ex eo fi-
ne. Pariter, Sacerdos Gentilis; aut Turcicus ad

fidem nostram conversus non tenetur statim
deponere vestes, quibus uti solebat, & se pro-
dere, exponendò se evidenti periculo mortis;
nam illæ vestes habent aliquem ulum primari-
um licitum, & honestum, scilicet tegere cor-
pus; & consuetudo nationis, quamcumvis lex
humana esset, non obligaret illo periculo, ac
proinde maneret factum illud licitum.

Fit 5. Non licere uti signis & vestibus infi-
delium in circumstantiis, in quibus non possint
sejungi à significatione infidelitatis, vel à ma-
nifestatione externæ professionis illius, qui ta-
libus signis & vestibus utitur; quandoquidem
in illis circumstantiis res, & facta continent
intrinsecam malitiam; bene verò in circum-
stantiis, in quibus à tali professione sejungan-
tur, atque ex jure gentium ita sejunctæ sint; hæc
est ratio, quare in tragediis licetè induit
fidelis personam hebræi, Mahometani &c. gestat
eorum imaginem, & peculiares insignia, nam
ex gentium jure recepto, illæ actiones potius
ad irrisum earum sectarum institutæ sunt; at-
que ex inde decidenda est difficultas, quam alij
late exagitant, an nimirum liceat Christianis
exploratoribus, qui ad infidelium terras mitrun-
tur in commodum Reipublicæ Christianæ, uti
eorum vestibus, & an liceat militibus Christi-
anis pugnantibus contra turcas aut infideles uti
eorum vexillis, ut eos capere possint.

Dicendum enim est, licitum esse illis signis
& vestibus uti ex gravi urgenti necessitate, &
iusta causa, quandoquidem in illis circumstan-
tiis non significant professionem oppositam Re-
ligioni Christianæ; nam cum sint ambigua si-
gna ad manifestationem sectæ, vel ad stratagem-
mata conficienda in bello iusto, dum in illis
circumstantiis à iusta causa procedunt, licetè ap-
ponuntur; at cessante iusta causa, sine urgente
necessitate non possunt licetè apponi. Addo
insuper cum Exem. D. cavendum esse, ne pecu-
liaris honor idolo, aut falso prophetæ per gesta-
tionem talis vestis deferatur, ut videtur accide-
re, quando idolum ipsum vel Carecteres Maho-
meti in veste depicti feruntur; nam videtur id
in honorem ejus institutum, adeoque vel oc-
cultandum vel alio modo cavendum, ne talis
demonstratio vestium & honoris deferatur, nam
hoc semper supersticiosum est, ut docet Sanchez
lib. 2. in decal. cap. 4. num. 23. & Azor lib. 8.
instit. Moral. cap. 27. q. 6. His autem obser-
vatis cessat superstitionis periculum, & manet
causa iusta ad utendum illis signis; idem est de
vexillis vestibusque Turcarum, quibus Christi-
ani se occultent: ergo licetè tunc fit.

Fit 6. Externam fidei professionem aliquan-
do obligare non solum quasi ex natura rei, cùm
scilicet id exigat honor debetur Deo, aut Catho-
licæ Religionis juxta superius dicta, sed etiam
ex jure positivo; sic Trid. sess. 24. cap. 12. de
reform. præcipit, ut Clericus promotus ad Bene-
ficiū habens annexam curam animarū, vel ad
Canonicatum, aut dignitatem in Ecclesiis Ca-
thedralibus, si intra duos menses à die promo-
tionis

tionis suæ non fecerit professionem fidei modò illi præscriptò, privetur fructibus beneficii, donec illam faciat; verba Concilij sunt, *fructus non faciant suos, nec illis possessio suffragetur*; quæ verba inducunt pœnam ipso facto, & obligant in conscientia ante omnem declarationem ad nò retinendum fructus tamquam suos; etiam ex sess. 25. cap. 2. de Refor. Prælati præcipitur, ut in prima synodo post suâ promotionem professionem fidei faciant: additur, ut comprovinciales Episcopi Pontificem moneant, & interim à talis Prælati communione abstineant, quod est veluti quædam censura.

869. Circa istas Trid. constitutiones videndus est Sanchez lib. 2. in decal. cap. 5. ubi plures quæstiones late agit, & dissolvit, nimirum an peccent mortaliter Parochi, Canonici, vel dignitates non facientes fidei professionem, an Doctores, & Magistri cujuslibet facultatis, & an eos promoventes absque præmissa fidei professione excommunicati sint, an qui intra tempus à Trid. præscriptum non emisissent eam, teneantur eo transacto emitte, & profit ad fructus quæsitos & quærendos, an professionem fidei alio titulo emissam teneantur ratione beneficii iterum emitte, vel an satisfaciunt emittendò per procuratorem &c. Similiter Pius V. in alio motu proprio incipiente in Sacro Sancta decernit, ad hanc fidei professionem teneri omnes Doctores, Magistratus, Regentes & alios cujusvis artis, & facultatis Professores, sive Clericos, sive laicos, sive regulares, qui in quibusvis Universitatibus, aut Gymnasiis publicis, aut alibi Lectoris ordinariam, aut extraordinariam cathedram assequi voluerint, aut obtentam retinere, & insuper decernit omnes promoventes eos, qui dictam fidei professionem non fecerint, excommunicationem latæ sententiæ incurere, & privationem eo ipso beneficiorum, omnium dignitatum & inhabilitatis ad illa, & alia in posterum obtinenda; cæterum ut cum pluribus Doctoribus notat Sanchez, hoc decretum Pij V. sicut & alterum Pij. IV. usu receptum non est in aliquibus Regionibus, adeoque in illis non obligat. Unde consulenda est uniuscujusque regionis consuetudo; atque hoc quantum attinet ad pœnas contra eos, qui externam fidei non faciunt professionem.

870. Contra illos verò, qui non solum omittendò, sed etiam committendò peccant per externam fidei negationem, semper Ecclesia processit imponendò gravissimam punitionem, ut constat ex Concil. Ancyranò per plures Canon. & Elibertino, ubi qui fidem externam negaverit, privatur etiam in fine vitæ communione, qui rigor postea temperatus fuit, ut constat ex Siricio Papa ad Thimerium Episcopum Tarracensem, uti non latam, sed ferendam sententiam significat his verbis: *quos à Christi corpore & sanguine abscindi jubemus, & addit, quamdiu vivunt, agant penitentiam, si tamen resipiscunt, eis etiam in ultimo sine reconciliati-
onis gratia tribuenda.* Exinde oritur quæstio

apud Theologos, an scilicet sic lapsi exterius sine interna infidelitate ipso facto excommunicationis pœnam, vel alias Apostatis impositas incurrant. Affirmat Cajet. 2. 2. q. 12. art. 1. & q. 94. art. 2. ratio ejus est 1. quia multa sunt jura, quæ absolute sic puniant Apostatas, præsertim C. contra Christianos de hæreticis in 6. & alia multa in decreto 26. q. 7. & ex Greg. XI. lex peculiaris refertur in directione Inquisitorum p. 2. q. 54. 2. quia Ecclesia non puni actus internos, sed externos: delictum autem externum idem est sive interne negetur, sive non negetur fides, ideòque multa alia similia delicta puniuntur ab Ecclesia v. g. magiæ &c. tamen absque interna infidelitate fiant, ut specialiter declaravit Joan. 22. 3. quia de facto isti absolvuntur, & Ecclesiæ reconciliantur, aliisque pœnis afficiuntur, quod non ita fieret, nisi pœnas, & censuras incurrissent 4. quia ille qui furatur, incurrit pœnas contra fures latas sive ex metu, sive ex alio motivo furetur; ergo similiter in præfenti.

871. Nihilominus communis Theologorum sententia quam sequuntur Sylvester, Navar. Anton. Toletus, Azor, & ex Doct. disp. 15. sect. 6. docet eos, qui vel tormentorum metu, vel propter cupiditatem honorum, aut bonorū temporaliū exterius tantum & fictò animò fidem negant, & actiones fidei confessionis contrarias exercent, licet puniri possint pœnis jam supra insinuat, non tamen incurere pœnas seu censuras latas simpliciter contra hæreticos, & Apostatas. Ratio est, quia lex pœnalis est stricti juris, & restringenda ad delictum perfectum, & consummatum, quatenus per verba legis significatur, ut in materia de legibus, & censuris docent AA. atqui leges, & Canones simpliciter puniunt hæreticos & Apostatas; sub quibus nominibus isti sic lapsi non comprehenduntur, non enim sunt simpliciter hæretici, cum fidem retineant, neque simpliciter Apostatæ, quia Apostatæ simpliciter recedunt ab Ecclesia & à fide; isti autem non simpliciter, sed tantum fictè recedunt, ideòque simpliciter non committunt Apostasiam veram, quæ est Apostasia perfidiæ, sed tantum fictam & simulatam, id circo ejusmodi homines nullam censuram ipso facto incurrunt, cum nulla inveniatur specialiter, contra illos lata, unde crimen illud non est reservatum Papæ, siquidem juxta jus generale, nullum peccatum est reservatum Papæ, quod censuram annexam non habet, nisi fiat peculiaris exceptio, quæ in hoc casu non fit.

872. Quapropter fundamenta Cajetani facilem habet solutionem: ad primum dicitur illa jura solum punire delictum perfectum, & simpliciter tale, quale non est externa fidei negatio sine interna; ad secundum Ecclesiam non punire ipso facto actum externum separatim ab interno, sed prout procedit ab interno, ejusque malitiam induit, & ideo per dictas leges non punit hunc actum externum, quia non procedit ab infidelitate, quam præcipue per illas leges
A a a a 3 punire

punire intendit, quod secus est in aliis, quæ referuntur contra magos vel Ariolos. Ad 3. ab solutionem illam dari ad cautelam propter præsumptionem, & peccatum illud puniri ab homine, quamvis non habeat censuram latam à jure, de qua agimus; punitur enim aliter, quam propria hæresis, vel Apostasia, quando in foro externo sufficienter fidelis animus præsumitur. Ad 4. negamus conseq. quia furtum in sua malitia non pendet ab interna intentione eo modo, quo hæresis; vel Apostasia; nam furtum est peccatum sua specie perfectum, quamvis ex metu fiat, non autem hæresis, vel Apostasia, quando deest falsa existimatio.

SECTIO II.

Solvuntur Opposita.

873. **O**bjicies 1. ex Hæreticis Priscillianistis: fides in corde consumatur, & per internum actum satisficit Deo, exterior autem solum potest esse necessarius propter homines: atqui ad confessionem faciendam propter homines non tenetur aliquis cum periculo vitæ, ergo ad fugienda tormenta & mortem, licet aliquando negare exterius tantum fidem. Confirm. 1. Si ad evitandam mortem non liceret exterius tantum negare fidem, teneretur homo semper illam exterius confiteri, quando de fide sua interrogatur, sed non semper tenetur, aliàs in eo casu nunquam liceret fidem occultare contra num. 856. ergo. Confirm. 2. Si non liceret fidem in eo casu exterius tantum negare, neque liceret tempore persecutionis fugere, ne interrogetur, & fidem confiteri compellatur; atqui ut docent D. D. contra Tertull. à num. 859. sæpe in eo casu fugere licet: ergo &c.

874. **R**esp. nego maj. quia cum præceptum fidei obliget sæpe ad illius confessionem, ut ex Script. & P. P. constat à num. 846. non consumatur solo actu interno tota fidei obligatio: unde cum illud præceptum Gloriam Dei præfertim respiciat, & honorem, non solum facienda est ea confessio propter homines, sed magis propter Deum: unde C. nolite timere 11. q. 3. & C. si quis itidem hæc verba referuntur ex August. qui metu potestatis veritatem occultat, iram Dei super se provocat, quia magis timet hominem, quam Deum, & Isidorus lib. de summo bono cap. 2. ait, sicut nihil proficit fides, quæ ore tenetur, & corde non creditur; ita nihil est profutura fides, quæ corde tenetur, si ore non profertur. Ad 1. Confirm. dist. maj. tenetur confiteri, si intercederet diminutio honoris Deo debiti aut Religionis Catholicæ, conc. si non intercederet, neg. maj. & sic dist. min. neg. conseq. ut constat à num. 859. Ad 2. Confirm. dist. maj. neque liceret fugere, quando fuga censeretur virtualis fidei negatio, conc. quando censenda prudenter foret zelus fidei, neg. maj. & dist. min. neg. conf. Ratio est, quia fuga aliquan-

do certè est prohibita tempore persecutionis maxime pastoribus, qui tenentur non fugere, juxta illud Joan 10. bonus Pastor animam suam pro ovibus suis, mercenarius autem videt lupum venientem, & dimittit oves, & fugit. Id ubi exponit D. Thomas lectione 3. ponderat dixisse Christum fugit, & dimittit, quia si Pastor interdum fugiat, ut se in commodius tempus reservet, & interim non dimittat oves, sed per alios illis sufficienter provideat, non se gerit ut mercenarius, sed potius procedit ex zelo fidei; quo in casu non peccat; de illis autem, qui non sunt Pastores, quando sit licitum illis fugere dixi n. 759.

Objicies 2. Quamvis actiones aliquæ vel ex natura sua vel ex institutione & usu solum sint ordinatæ ad significandum cultum Religiosum, ut apud nos genu flexio, tunso pectus, thurificatio &c. licitum est aliquando illas exercere ad occultandam fidem, si fiat ex gravi causa, & servata fide interna; ergo etiam in eo casu licebit fidem exterius negare rebus saltem & factis, Prob. ant. ex Hyer. super 2. & 3. ad Galatas epist. 89. ad August. ubi ait. Ceremonia legis veteris ab instanti mortis Christi mortifera, & mortua, & nihilominus Apostolos sine peccato interdum illa observasse, eo quod non ex intentione cultus, sed per prudentem simulationem illa fecerint: ergo &c. Confirm. 1. ex 4. Regum 5. ubi cum Naaman ex gentilitate ad Verum Deum esset conversus petiit licentiam ab Eliseo, ut in templo idolorum comitandò regem suum posset genuflectere, vel adorare utrique animò fictò, & Propheta illi respondit vade in pace significans potuisse id facere sine peccato: ergo &c. Confirm. 2. exemplo Regis Jehu 4. Regum 10. qui ad occidendos Prophetas Baal finxit velle cum illis sacrificare, cumque id fecisset, videtur Scriptura factum ejus laudare: ergo &c. Confirm. 3. Nam licet simulatio formalis semper sit peccatum, nihilominus simulatio materialis, quæ non supponit animum decipiendi, semper est licita; ergo & in casu necessario illa simulatio licita est.

Resp. neg. ant. ad prob. dico Apostolos nunquam simulatè exercuisse ceremonias legis prohibitas, nam eo brevi tempore, quo post Domini Ascensionem observarunt legalia, licet illa essent mortua, nondum erant mortifera, idèoque licitum erat ex animo & vera intentione colendi Deum exercere, non quidem ponendo in eis Spem Salutis, ut dixit August. quod certè sine simulatione fieri poterat: unde non probatur à Theologis in hac parte sententia Hyeron. sed Augustini impugnantis illi, quamquam etiam possit assignari aliqua diversa ratio; nam ceremoniæ illæ non erant per se intrinsecè malæ, cum fierent ex vera fide, solumque erant prohibiti ex sententia Hyeron. quasi positivo jure cum permissione urendi illa quasi nulliter, & ad tempus, & in casu necessitatis, sive ex causa justa; & ita est limitanda illa

illa sententia, ut sit aliquo modo probabilis, non tamen est ad casum præsentem extendenda; cum in re præsentem nulla maneat permissio ad actiones illas in talibus circumstantiis eliciendas. Ad 1. Confirm. neg. ant. Naaman non postulavit licentiam simulandi adorationem idoli, sed solum ingrediendi templum idoli regem comitandò, & in suo munere ministrando, quod erat ministerium politicæ obsequiæ, non Sacræ Ceremoniæ, ideòque non erat simulatio formalis, neque naturalis prohibita, tamen si fortasse decipi possent adstantes, existimantes Naaman cum regem idolum coluisse; similis enim deceptio interdum ex justa causa permitti potest, ut à num. 861.

877. Ad 2. Confirm. Resp. D. Thomas 2. 2. q. 111. art. 1. ad 2. Non esse necessarium excusare Jehu, quia non erat justus, sed iniquus; atqui ista est etiam sententia August. lib. contra mendacium cap. 2. unde ut bene notat Cajet. non laudavit Dominus eo loco simulationem, sed Zelum illius Regis de occidendis Prophetis Baal: non enim dicit: *pro eo, quod bene locutus es*, sed, *quia studiosè egisti*, ut enim bene notavit Exim. Doct. disp. 14. sect. 4. num. 9. sæpe Scriptura approbat intentionem operantis, quamvis in facto vel in electione medijs aberret; quare Jehu illicitè sacrificavit, ideòque ex facto illius perperam desumitur argumentum ad honestè faciendum simile factum.

878. Ad 3. Confirm. neg. ant. quia simulatio materialis, si jungatur circumstantiis, ex quibus primariam suam significationem accipiat, & actionem factam esse significet ex fine prohibito, reverà erit illicita; sic erit thurificatio coram idolo, quamvis aliquis non habeat intentionem agnoscendi in idolo divinitatem; in illis enim circumstantiis thurificatio per se loquendò scàdaloſa, & superstitiosum, & idolatricum cultum continet; quare cum illæ actiones per se primò sint impositæ in illis circumstantiis ad significandum falsum cultum, non possunt moraliter ab illa significatione seungi; unde quamvis persona privatam intentionem non intendat significare, sed simulare, nihilominus actio illa semper falsam significationem continet, ideòque illicita est.

879. Objicies 3. contra 2. Assertionem & præsertim primam ejus partem. Nunquã licet fidem occultare mentiendò; atqui occultare fidem rebus aut factis est occultare mentiendò: ergo. prob. mi. Fidelis habitans vel transiens in provincia infidelium, si utatur vestibus propriis eorum, & ab illis solum usurpatis, videtur profiteri se infidelem; siquidem per illa signa externè quantum in se est, facit, ut ab aliis infidelis putetur; sed hoc est contra honorem fidei, & quoddam mendacium; ergo &c. prob. mi. juxta doctrinam D. Thomæ superius adductam num. 851. mendacium non minus rebus, quàm verbis committitur; sed nullæ aliæ sunt circumstantiæ, in quibus mendacium fiat rebus, si in casu nostro non fiat: ergo &c. Confirm.

Si tunc non committeretur mendacium utendò illis vestibus, licitum esset ad libitum, & sine urgenti necessitate his vestibus uti; illæ namque vestes vel habent annexam falsam significationem, vel non? si habent illam annexam, numquam licet illis uti, etiam propter necessitatem, cum mentiri non liceat; si verò non habent, licebit illis etiam absque necessitate uti; cum ex nullo alio capite possit actio illa illicita reddi: ergo &c.

Resp. conc. maj. dist. min. esset occultare fidem mentiendò casu, quo circumstantiæ non darent jus ad talem occultationem, conc. si darent, neg. min. & conf. ad prob. dist. maj. videtur profiteri se infidelem, si hoc facit ex urgenti necessitate, & asserente jus ad occultationem fidei, nego; si non ita fiat, conc. maj. & dist. sic min. neg. conf. Ratio est, quia sicut non licet intendere deceptionem proximi, ita etiam non licet gratis & sine causa id facere, ex quo moraliter sequitur aliorum deceptio; quod cum in omni materia verum sit, maxime in ea, de qua nunc agimus; pertinet enim ad fidei honorem, ut fidelis non facile, & sine causa ita se gerat, ut possit infidelis reputari.

Unde fit, quod hic usus non possit esse frequens, sed rarus, cum hujusmodi necessitas, vel occasio raro occurrat, atque ita videtur quasi communi usu receptum, ut in similibus occasionibus uti liceat ejusmodi industriam, vel quasi stratagemam; non verò passim, & sine causa, ut bene notavit Exim. D. disp. 14. sect. 5. Quæ est ratio, propter quam in illis circumstantiis oritur jus, quod certe sine illis non habetur, proindeque in illis circumstantiis ex jure gentium non reputatur mendax, qui sine illis reverà talis reputaretur. Exinde ad confirm. neg. ant. quia ut vidimus, ex jure gentium positis circumstantiis illis, de quibus agimus, licitum est illo quasi stratagemate uti, & nullum mendacium committitur; at cum seclusis illis circumstantiis desit titulus justus jure gentium habitus, non aliter homo potest uti illis rebus, nisi modò, quo ordinatæ sunt ad mentiendum non mendaciò verborum, sed rerum, ideòque in ipsis circumstantiis non licet illis vestibus uti, quibus in aliis liceret.

Objicies 4. Urgendo simul solutionem: plures sunt vestes, quæ specialiter assumuntur ab infidelibus, illorumque propriæ sunt, ut constat experientiâ; atqui nulla esse potest gravis causa, bona fides, aut intentio, ut fidelis possit illis licite uti ad se occultandum; ergo. prob. maj. ille homo tunc assumeret signum infidelitatis proprium; sed nulla potest esse gravis causa, bona fides, aut intentio ad sumendum proprium signum infidelitatis: ergo &c. Confirm. 1. Tale se esse signum æquiparatur verbo, quo quis diceret, Turcam, Judæum &c. est enim illud signum impositum ad significandum instar verbi; sed nulla esse potest gravis causa, aut bona fides, ut fidelis verbò significet, se esse Turcam &c. ergo &c. Confirm. 2. Quia aliàs, si inter gentiles esset usus

usus vestium, in quibus depictum esset idolum ad discernendam illam gentem ab aliis, licitum esset fidei ibi peregrinanti uti tali veste; sed hoc est valde absurdum: ergo &c.

883. Resp. dist. maj. illorumque propriae sunt ita, ut proprietas illa retineatur in omnibus circumstantiis, nego; ita ut ex jure gentium in omnibus non retineatur, conc. maj. & dist. sic mi. neg. conf. ad prob. distinctis eodem modo praemissis neg. conf. Ratio est, quia quando ex jure gentium licet uti stratagemate, accipiendo vestes unius Nationis, ut inimicus vestes assumens occultetur, vestes illae in illis circumstantiis respectu illius, qui occultatur, ex ipso jure gentium non retinent in illo proprietatem infidelitatis; sic vestis monachalis v. g. eo quod praeter significationem suam communem, significandi Religiosum talis ordinis, habeat suum usum communem regendi corpus, ad quod ex primaria sua institutione vestes institutae sunt; in illis circumstantiis, in quibus ex jure gentium potest laicus utendū illis vestibus se occultare, non retinent in illo significationem Status Religiosi, quamvis homines, qui de illis circumstantiis nihil scirent, judicarent ex habitu, talem hominem Religiosum esse; pariter in nostro casu suo modo.

884. Ad 1. Confirm. dist. maj. aequiparatur verbo, si adhibeatur in circumstantiis, in quibus confertur ex jure gentium facultas utendi tali signo, nego, in alijs circumstantiis, conc. maj. & dist. sic min. neg. conf. ut constat ex dictis, & pater ex Christianis, qui tempore belli utuntur vexillis Turcarum, & infidelium, quin illi, qui usum in illis circumstantiis agnoscunt, possint judicare, eos Turcas, vel gentiles esse, quamquam qui non reflectunt ad facultatem jure gentium habitam, in eo casu facile decipi possint; ceterum cum deceptio illa sit permixta, & non intenta, cum solum intendatur occultatio, quae licita est, exinde licitum est tunc uti illis signis hostium.

885. Ad 2. Confirm. neg. maj. per se loquendo, quia pictura idoli non est instituta per se vel ad regendum, vel occultandum corpus, ad quam tendit intentio utentium illis signis, sed est primario instituta ad significandam professionem illius sectae. Quare ut fidelis possit uti licite illis vestibus, necesse est, ut idoli picturam occultet regulariter, & per se loquendo, aliter committeret clarum mendacium rebus significatum, & quidem contra Religionem, quod illicitum est. Dixi Regulariter & per se loquendo, quia hoc maxime procedit, quando ipso exercitio servatur modus religiosus, & superstitiosus, propter quem vestis est instituta; nam si quis uteretur tali veste modo profano v. g. in tragædiis, tunc magis videretur contemnere superstitiosum usum vestis & idoli, ejusque institutionem, quam illam imitari; atque in illis circumstantiis deficeret jam & falsa significatio, & scandalum.

886. Objicies 5. contra alteram partem Confirm.

Licet homo quandoque jus habeat ad occultationem, numquam tamen habet jus per se omnino illicitas, sed talis esset occultatio facta per vestes proprias infidelium: ergo &c. prob. min. usus talium vestium inseparabilis est a significatione infidelitatis, ad eum modum, quo quamvis apponere in igne incensum de se indifferens actio sit, ut fieri quoque possit propter corporalem usum, ut quando fit tali modo institutum ad cultum Religionis inseparabilem, habet illam significationem moraliter loquendo, ideoque fieri non potest simulare ad fidem occultandam; ergo pariter in nostro casu. Resp. conc. maj. dist. min. vestibus propriis in quocunque genere proprietatis, nego, proprietate habita quasi per primarium vestium illarum usum, conc. min. neg. conf. ad prob. dist. eodem modo ant. neg. conf.

Ratio est, quia vestes, quibus uti solent, duplici differentia sunt; aliae quidem ad nulum usum sunt institutae, nisi ad Sacrum, illae solum utuntur Sacerdotes efficientes actiones, quas ipsi Sacras purant, ad eum modum, quo Catholicis utuntur vestibus sacerdotibus; usus autem harum vestium per se, & regulariter loquendo non quidem secundarius, sed primarius est usus sacer, & ideo tales vestes quasi ex sua primaria institutione usum sacrum significant, ut apud nos thurificatio in talibus circumstantiis facta, procul dubio significat actionem sacram. Unde his vestibus uti regulariter, & per se loquendo illicitum est, ut cum pluribus DD. bene docet Exim. Doct. cit. sect. 5. num. 13. at aliae sunt vestes, quae vocantur infidelium propriae, non quia primarium Religionis usum significant, sunt enim primario institutae ad tegendum corpus, quamvis secundario aliam ipsi velint significationem affigere; ad eum modum, quo habitus monachalis primario institutus est ad corpus tegendum, quamvis secundario habet aliam significationem adjunctam. Quando autem ex gravi necessitate aliquis ejusmodi vestibus uti solet, ex ipso jure gentium constat, eas tunc non sumi juxta secundariam, sed juxta primariam earum significationem, quae licita est, adeoque esset illicita sine urgenti necessitate, quia ex ipso jure gentium sine gravi necessitate non separantur à secundaria sua significatione; unde in eo casu talibus vestibus uti non est peccatum.

SECTIO III.

Illationes Doctrinae nostrae.

EX dictis fit 1. Non solum esse gloriosum fidem fateri in genere, quando fidelis a potestate publica interrogatur, sed revera esse per se peccaminosum tunc non confiteri fidem, sed tacere, nullumque signo externo fidem veram manifestare. Ratio est, quia ut à num. 855. tunc ex praecepto fidei tenetur fidelis, fidem suam exterius profiteri, quando id exigit ho-

nor Deo debitus, aut Catholicae Religioni; tunc enim fidem occultare perinde esset, ac negare, vel saltem erubescere, quod maximum peccatum est; ut constat ex eodem n. sed non confiteri fidem, quando fidelis, à Publica Auctoritate interrogatur, certe esset contra honorem Deo, & Catholicae Religioni debitum; ut supra diximus: ergo tunc esset per se peccatum omnino tacere.

889. Fit 2. Jure merito damnatam esse ab Innocentio XI. inter 65. propositiones 18. quae sic habet: *si à potestate publica quis interrogatur fidem in genere confiteri, ut Deo, & fidei gloriosum consulo; tacere, ut peccaminosum per se non damno.* In illis namque circumstantiis locum maximè habet doctrina Apostoli ad Romanos 10. ut bene notavit Exim. D. disp. 14. de fide sect. 2. nempe *corde creditur ad justitiam, ore autem fit confessio ad salutem*; id est, si fidelis tunc fidem non confiteatur, contra suam agit salutem, & peccat lethaliter; quapropter casu, quo quis interrogetur de sua fide, si ex taciturnitate crederetur; vel non habere fidem, aut fidem non esse veram, vel ex ea taciturnitate alij in fide titubarent, graviter peccaret, si fidem suam exterius non profiteretur; quamobrem D. Thomas sect. 2. q. 3. art. 2. sic enim confiteri fidem non semper, neque in quolibet loco est de necessitate salutis; sed in aliquo loco & tempore, quando scilicet per dimissionem hujus confessionis diminueretur honor debitus Deo, & etiam utilitas proximo impendenda; puta si aliquis interrogatus de fide taceret, & ex hoc crederetur, vel quod non haberet fidem, vel quod fides non esset vera, vel alij per ejus taciturnitatem averterentur à fide; in hujusmodi enim casibus confessio fidei est de necessitate salutis. Unde illustris Petrus de Tappia tom. 2. Catena Moralib. lib. 1. q. 3. art. 6. ita Concludit si video ex taciturnitate mea, & omissione confessionis aliquos, vel aliquem defecturum à fide, vel vacillaturum; non solum ex charitate, sed ex ipsa precisa & formali confessione fidei teneor praecepto affirmativo confiteri eam; cum ex ipsa formali confessionis omissione in eo evenit per se sequatur defectus ille, vel vacillatio.

890. Fit 3. Confessionem fidei in eo casu fieri posse non solum verbis, sed etiam aliis quam pluribus signis externis; v. g. si interrogatus taceat, & osculetur Crucifixum, quem prae manibus habet; tunc illud silentium per accidens non est signum negatae fidei, vel erubescitiae; quia licet ore taceat, opere tamen externo confiteretur. Pariter si duo socij fideles conveniantur coram tyranno, qui eos ita interrogat, numquid vos Catholici estis? principalis autem eorum ita respondeat: ambo fidem Catholicam profiteamur, quamvis alter socius taceat; si læto vultu annuat, taciturnitas ejus per accidens non est negatae fidei signum; quia principalis loquitur pro se, & socio, & illud silentium, quod sine tali circumstantia poterat esse signum erubescitiae, aut negationis fidei, in ea circum-

R. P. Gormaz Theolog. Tom. I.

stantia est signum confessionis fidei. Rursus casu, quo tyrannus dicat Petro Catholico, certo scio, te esse Professore Catholicae fidei; id est, quae sustinebis pœnas acertissimas, & Petrus tacens rideat spernens minas, hoc silentium non est signum negatae fidei, aut timoris; sed cum ea circumstantia est virtualis fidei confessio; si enim timeret, negaret; & non negare, sed tacere, & ridere minas, est signum confessionis fidei.

Fit 4. Obligare aliquando fidei praeceptum ad externam confessionem, quamvis potestas publica non interroget in odium fidei, sed ob alium finem bonum exigentem externam confessionem ad honorem fidei. Ratio est, quia potest Princeps Catholicus scire velle propter aliquem finem honestum, & consequenter non in odium fidei, quinam sint Catholici in dirione sua, ut puniat si aliquem fortè hæreticum inveniret, & fidei honori consulere; quare si tunc interroget Petrum, an sit Catholicus, non licet tunc Petro tacere, aut tergiversari; quia esset ea taciturnitas signum negatae fidei; quapropter si aliquis assereret in eo casu, silentium esse licitum, subjaceret damnationi Innocentij XI. à num. 888. juxta quam damnabilis est propositio asserens interrogatum à potestate publica de sua fide posse tacere; neque potest excusari in præsentis; sicut in aliis casibus; de quibus supra diximus, ex eo, quod hic non agatur causa fidei; nam quamvis non agatur causa fidei in odium fidei, agitur tamen ad honorem fidei, ad quem in eo casu unusquisque fidelium tenetur; idcirco interrogatum ab ipsis, vel Principe Catholico, teneri ad fidei confessionem, docuere P. Arriag. disp. 21. sect. 2. num. 5. Ceterum à SS. Sac. in Decal. disp. 2. q. 12.

Fit 5. Actum externum fidei non procedere effectivè ab habitu interno infuso divinæ fidei, quamvis imperium voluntatis in eo casu non respiceret aliud motivum, nisi obligationem credendi tunc, ne fidelis transgrediatur praeceptum fidei; ratio est, quia habitus fidei illū, dant taxat actum, producit effectivè, qui effectivè procedit à potentia, in qua residet habitus; habitus enim intellectus solum potest deservire ad eliciendos actus intellectus, non voluntatis, multoque minus exterioris alicujus potentiae distinctae ab intellectu; ergo non procedit effectivè ab habitu fidei. Confirm. si effectivè eliceretur ab habitu fidei, vel esset per se, vel per accidens; sed neutrum dici potest; ergo, non quidem per se; nam actus externus est naturalis, qui per se non exigit principium supernum; non per accidens, quia principium per accidens supponit jam totum principium per se, & insuper debet esse in ea potentia, quam adjuvat; quod dici non potest de habitu fidei respectu potentiarum externarum.

Quapropter quando D. Thomas 2. 2. q. 3. art. 1. ad 3. ait: *dicendum, quod fides interior mediante dilectione causat omnes exteriores actus virtutum mediantibus aliis virtutibus imperandis,*

B b b b b

perandis,

Perandò, non eliciendò, sed confessionem producit tanquam proprium actum nulla alia virtute mediante, non est intelligendus, quasi sentiat habitum fidei effectivè producere actum externum; sed quatenus exigit, ut voluntas imperet potentiis externis ut, actum suum eliciant, qui fidem exterius profiteatur, in quo distinguitur actus imperatus ab actibus aliarum virtutum, quos charitas imperat, non quidem ad adimplendum præceptum fidei, sed ad adimplendum præceptum aliarum virtutum, ideòque non tribuentur fidei, sed aliis virtutibus, quamvis effectivè ab aliis virtutibus exteriores actus non procedant, quæ manifesta est ipsius D. Thomæ doctrina 2. 2. q. 81. art. 1. ad 1. ubi ait: ad primum ergo dicendum, quod Religio habet duplices actus, quosdam quidem proprios, & immediatos quos elicit, per quos homo ordinatur ad solum Deum, sicut sacrificare, adorare, & alia huiusmodi; alios autem actus habet, quos producit mediantibus virtutibus, quibus imperat ordinans eos ad divinam reverentiam; quia scilicet virtus, ad quam pertinet finis, imperat virtutibus, ad quos pertinent ea, quæ sunt ad finem, & secundum hoc actus Religionis per mo-

dum imperij ponitur esse visitare papillas, & c. duas, & in tribulatione eorum, quod est actus elicitus à misericordia; immaculatum autem custodire se ab hoc seculo, imperatur quidem, est Religionis; elicitivè autem temperantia, vel alicujus huiusmodi virtutis.

Quibus in verbis D. Thomas apertè significat, actum exteriorum virtuosum, arquea ad ob ad virtutem aliquam pertinentem fieri simul cum actu interno illius virtutis, adeòque virtutem concurrere productivè ad actum internum, à quo actus externus dicitur denominativè ab ea virtute elicitus, non quidem effectivè; cum actus externus non sit actus ejus potentiae, in qua residet virtus, ut exterminis pater; unde quamvis ex actu interno & externo consurgat unum opus morale, non ita confugit, ut utraque pars sit intrinsecè supernaturalis; actus enim solum internus est supernaturalis; externus verò naturalis, solumque denominativè supernus; unde virtus infusa solum producit actum internum, & exigit ad adimplendum præcepti, ut potentia exterior producat externum; unde facile apparet & doctrina D. Thomæ, & veritas nostræ illationis.

DISPUTATIO XIX.

AN PER MENDACIUM, ERROREM, AMPHIBOLOGIAM, AUT MIRACULA POSSIT DEUS DECIPERE HOMINES.

895. **P**Lura quærimus in hac disputatione, quarum notitia valde conducit ad stabiliendas assertiones, quas toto tractatu tradidimus; certe si Deus posset nos decipere, aut per mendacia, aut infundendò nobis errorem, aut parandò miracula in contestationem falsæ doctrinæ, aut quovis alio modo excogitabili, non possent subsistere principia, ex quibus probationes deduximus ad doctrinam traditam stabiliendam ideòque breviter percurram ea, quæ olim latius tradideram.

SECTIO I.

De Mendacio, Errore, Amphibologia, & de Miraculis.

896. **A**spero 1. contra Theologos cir. num. 808. non potest Deus de potentia absoluta mentiri. Prob. quia ita docent Sacra Scriptura ibi à nobis adductæ, tum etiam SS. PP. cir. num. 10. tum ipsa naturalis ratio, qua demonstratur mendacium esse intrinsecè malum, proindeque Deo essentialiter repugnans ut, à num. 811. ergo &c. Confirm. ex Paulo ad Hebræos 6. ubi exponit firmitatem nostræ fidei, & spei fundatæ in divinis promissionibus ait: in quo abundantius volens Deus ostendere pollici-

tationis hereditibus immobilitatem consilij sui, interposuit jus jurandum, ut per duas res immobiles, quibus impossibile est mentiri Deum, firmissimum solatium habeamus: istæ namque res immobiles sunt locutio, & juramentum; ubi maxime notandum est, Apostolum dicere abundantius; quod exinde dictum est; nam quælibet ex prædictis rebus est per se immobilis: unde sine necessitate, & ex abundantia addidit promissioni suæ juramentum: ergo locutio divina se sola talis est, ut non possit differri cum re testificata; quod etiam significat Apostolus 2. ad Tim. 2. si non credimus, ille fidelis permanet, negare se ipsum non potest. Unde Dion. cap. 8. de divinis nominibus circa medium solvens argumentum, qui objiciebat, quæ ratione fieri posset, ut Deus esset omnipotens, cum ab uno nostro Theologo (S. Paulo) diceretur se ipsum negare non posse, ubi licet responderet: nempe se ipsum negare à veritate decidere est; porro veritas Deus est, & à veritate cadere, à Deo est cadere; si igitur veritas Deus est veritatis, negatio, est à Deo prolapsa, à Deo cadere Deus non potest, & non esse, ut sic dixerimus, non est, & non posse non potest.

Aspero 2. Repugnat omnino Deo, ut creato homini intellectui infundat errorem adhuc speculativum. Prob. 1. Error speculativus in eo distinguitur à pratico, quod hic respicit mores v. g.